7. SINIF • TÜRKÇE | Çalışma Föyü · Boşluklu

SÖZEL MANTIK

Okul: ..... Öğretmen: .....
Öğrenci: ..... Sınıf / No: ..... / .....

01 KONU ANLATIMI

Çözümlü örnek

Ada, Bora ve Cem sunum yapacak. Ada birinci değildir. Bora, Cem'den önce sunum yapacaktır. Cem ikinci değildir.

İncelenen bölüm Bora, Cem'den önce · Cem ikinci değildir

1. Belirle
Cem'in birinci olamayacağını göster.

2. İncele
Cem ikinci de değilse üçüncü sıraya yerleştir.

3. Sonuca ulaş
Ada birinci olmadığından sıra Bora, Ada, Cem olur.

1. SÖZEL MANTIK

6 alt konu

1.1 Temel Kavramlar ve Sınıflandırma

A. Bilgiyi tabloya dönüştürme

- Kişi, gün, yer, renk gibi kategorileri tabloya taşıyıp verilen kesin koşulları önce işaretlemek çözümü hızlandırır.

ÖRNEK & ÇÖZÜM

Ali pazartesi; Zeynep salı görevliyse ve her gün tek kişi varsa bu iki eşleşme doğrudan tabloya yazılır.

AYIRT ETME İPUCU

Koşulları ezbere tutmaya çalışma; her çıkarımın hangi bilgiye dayandığını göster.

Sözel Mantık: adım adım uygulama

01 Kişi, yer, zaman ve nesne kategorilerini ayrı tablo başlıklarına yerleştir.

02 Kesin bilgileri işaretle; olumsuz koşulları eleyerek seçenekleri daralt.

03 Bulduğun çözümü tüm koşullara tekrar uygula.

B. Olumsuz koşullar

- "Değil, hariç, dışında, hiçbir zaman" gibi sınırlamalar, yasaklanan eşleşmeleri eler.
- Geriye kalan tek seçenek zorunlu sonuç verebilir.

ÖRNEK & ÇÖZÜM

Deniz kırmızı veya mavi seçebiliyorsa, "Deniz kırmızıyı seçmedi." koşulundan mavi sonucu çıkar.

AYIRT ETME İPUCU

İki seçenekten fazla varsa sadece birini elemek diğerini kesinleştirmez.

C. Sıralama ve yön ilişkileri

- Önce–sonra, sağ–sol, üst–alt ve komşuluk koşulları sıranın tamamını etkiler.
- Çizelgede boş koltuklar belirgin gösterilir.

ÖRNEK & ÇÖZÜM

"Ece, Arda'nın hemen sağında; Arda en solda." ise ikili sıra Arda–Ece biçiminde başlar.

AYIRT ETME İPUCU

"Hemen sağında" ile "sağ tarafında bir yerde" aynı koşul değildir.

D. Şifreleme ve eşleştirme

- Harf–sayı, şekil veya konumdan oluşan şifrelerde kural tutarlı olmalıdır.
- Verilen örnek çiftinden kural çıkarılıp yeni örnekte sınanır.

ÖRNEK & ÇÖZÜM

A=1, B=2, C=3 eşleştirmesinde CAB → 3-1-2 olur; ters çözümde 3-1-2 → CAB.

AYIRT ETME İPUCU

Bir örnekten çıkarılan kuralın tek olası kural olduğunu sanma; bütün örnekleri birlikte kontrol et.

1.2 Çok Aşamalı Mantık ve Şifreleme

A. Çok Aşamalı Yerleştirme Soruları

- Sözel mantık sorusunda her koşul ayrı bir kısıttır; çözüm için önce kesin bilgiler, sonra olası seçenekler tabloya işlenir.
- Bir koşulun yokluğu, tersinin kesin doğru olduğu anlamına gelmez.

Nasıl bulunur? / Nasıl uygulanır?

1. Kişi, nesne ve gün gibi varlık kümelerini başlıklara yerleştir.
2. Kesin eşleşmeleri doldur ve dışlanan olasılıkları X ile işaretle.
3. Her yeni bilgiyle tabloyu yeniden kontrol et.

ÖRNEK & ÇÖZÜM

Üç kişi (Ada, Bora, Cem), üç gün (Pzt, Salı, Çarş.) var. Ada pazartesi değildir, Bora çarşamba değildir, Cem salıdır. Salı Cem'e ait olur; diğer iki gün Ada/Bora arasında Ada çarşamba, Bora pazartesidir.

AYIRT ETME İPUCU

Çözümü her koşulla tek tek kontrol et; yalnız ilk tahmine dayanma.

B. Koşullu Şifreleme ve Mantık Zinciri

- Şifrelemede harf–sayı eşleştirmesi, yer değiştirme ve sıralama kuralları ayrı aşamalar olabilir.
- Kuralı bir örnekten çıkarıp diğer örneklere doğrulama yapmadan uygulamak güvenilir değildir.

Nasıl bulunur? / Nasıl uygulanır?

1. Verilen örneklerden her aşamanın kuralını ayrı yaz.
2. İşlem sırasını oklarla göster.
3. En az iki örnekte kuralı geriye doğru test et.

ÖRNEK & ÇÖZÜM

A=1, B=2, C=3 eşleştirmesi verilip harf sırası ters çevriliyorsa "BAC" önce "CAB" olur, sonra 3-1-2 yazılır.

AYIRT ETME İPUCU

Şifre sorusunda "önce ters çevir, sonra eşleştir" ile "önce eşleştir, sonra topla" farklı işlemlerdir.

02 ETKİNLİKLER VE PEKİŞTİRME

UYGULAMA 1 **Cümle üzerinde uygulama**

"Elif, Eren ve Ada pazartesi, salı, çarşamba günlerinden farklı günlerde kitap sundu. Ada salı sunmadı, Elif pazartesi sundu, Eren çarşamba sunmadı." Günleri eşleştiriniz.

TEST 1 **Çoktan seçmeli pekiştirme**

Sözel mantıkta hangi işlem doğru ilk adımdır?

A) Kişi ve günleri tabloya yazmak

B) Bütün olasılıkları rastgele seçmek

C) Koşullardan birini görmezden gelmek

D) Yanıtı koşulları okumadan işaretlemek

EŞLEŞTİRME **Eşleştirme | Kavramdan kanıta git**

Soldaki kavramları sağdaki açıklama veya örneklerle eşleştiriniz. Ardından seçtiğiniz iki eşleştirme için birer cümlelik gerekçe yazınız. Bir kavramı bir kez kullanınız.

KAVRAMLAR	AÇIKLAMA / ÖRNEKLER
1 Bilgiyi tabloya dönüştürme	A A=1, B=2, C=3 eşleştirmesinde CAB → 3-1-2 olur; ters çözümde 3-1-2 → CAB.
2 Olumsuz koşullar	B Ali pazartesi; Zeynep salı görevliyse ve her gün tek kişi varsa bu iki eşleşme doğrudan tabloya yazılır.
3 Sıralama ve yön ilişkileri	C Deniz kırmızı veya mavi seçebiliyorsa, “Deniz kırmızıyı seçmedi.” koşulundan mavi sonucu çıkar.
4 Şifreleme ve eşleştirme	D “Ece, Arda'nın hemen sağında; Arda en solda.” ise ikili sıra Arda–Ece biçiminde başlar.

EŞLEŞTİRMELERİM

1 → ___ 2 → ___ 3 → ___ 4 → ___

BAĞLAMLI BOŞLUK DOLDURMA **Bağlamlı boşluk doldurma | Kuralı uygula**

Metni anlam ilişkilerini dikkate alarak tamamlayınız. Sadece sözcüğü yazmakla kalmayıp iki seçiminizi kısa bir gerekçeyle açıklayınız.

Sözcük havuzu eleme · kesin bilgi · kesin · olumsuz koşul

Bir sıralama sorusunda “A, B’den önce” koşulu önce _____ olarak yazılır. “C, birinci değildir.” bilgisi _____dur. Olası durumlar tabloya aktarılarak _____ yapılır. Birden fazla dizilim kalıyorsa sonuç _____ değildir.

İki seçimin gerekçesi:

DOĞRU / YANLIŞ **Doğru–Yanlış | Yanlışı düzelt, kanıtını göster**

Her ifadeyi D veya Y olarak işaretleyiniz. Yanlış olanı sadece "yanlış" demekle bırakmayınız: altına doğru kuralı yazınız ve bir örnekle kanıtlayınız.

1 Kişi, gün, yer, renk gibi kategorileri tabloya taşıyıp verilen kesin koşulları önce işaretlemek çözümü hızlandırır. ☐ D ☐ Y

Yanlışsa düzeltme / kanıt: .....

2 "Değil, hariç, dışında, hiçbir zaman" gibi sınırlamalar, yasaklanan eşleşmeleri eler. Geriye kalan tek seçenek zorunlu sonuç verebilir. ☐ D ☐ Y

Yanlışsa düzeltme / kanıt: .....

3 "Deniz, Ece'den önce geldi." koşulu, Deniz'in kesinlikle birinci olduğunu kanıtlar. ☐ D ☐ Y

Yanlışsa düzeltme / kanıt: .....

4 Önce–sonra, sağ–sol, üst–alt ve komşuluk koşulları sıranın tamamını etkiler. Çizelgede boş koltuklar belirgin gösterilir. ☐ D ☐ Y

Yanlışsa düzeltme / kanıt: .....

YAZMA ATÖLYESİ **Yazma atölyesi | Üret, göster, gerekçelendir**

Dört öğrencinin (Aslı, Bora, Cem, Derya) sunum sırasını belirleyen dört özgün koşul yazınız. Tek bir doğru sıralama elde edilecek biçimde koşulları düzenleyiniz. Olasılık tablosu kurup neden tek sonuca ulaşıldığını adım adım açıklayınız.

Yazmadan önce kontrol et:

- "Bilgiyi tabloya dönüştürme" ile ilgili örneğinizin neden doğru olduğunu gösteriniz.
- "Olumsuz koşullar" açısından bir farklı kullanım veya karşı örnek ekleyiniz.
- Örneklerin bulunduğu sözcükleri ya da bölümleri işaretleyiniz.
- Yazınızı anlam, yazım ve noktalama bakımından gözden geçiriniz.

Metnim / çözümüm:

03 YORUMLAMA VE UYGULAMA SORULARI

SINAV SORUSU 1 **Karşılaştırmalı yorum**

Yukarıdaki sıralama sorusunda ilk yerleştirilmesi gereken kesin bilgi nedir?

SINAV SORUSU 2 **Sıralamayı çöz**

Üç sandalye soldan sağa dizilidir. Defne en soldadır; Emir, Defne'nin hemen sağındadır. Geriye kalan sandalyede Cenk oturur. Sırayı yazınız.

SINAV SORUSU 3 **Kanıta dayalı karşılaştırma: Bilgiyi tabloya dönüştürme**

"Sözel Mantık" konusunda "Bilgiyi tabloya dönüştürme" alt başlığındaki örneği inceleyiniz. Örneğin hangi kuralı gösterdiğini, karar vermenizi sağlayan sözcük veya eki işaretleyerek açıklayınız. Ardından aynı kuralı gösteren fakat farklı sözcükler kullanan yeni bir cümle üretiniz; hangi durumda kuralın artık geçerli olmayacağını da bir karşı örnekle gösteriniz.